dırmasın." der; çünkü, istiklalin ve bağımsızlığın ne bedeller, ne sıkıntılar çekilerek kazanıldığını yaşamıştır. Şehitleri, gazileri, yetimleri, öksüzleri, dulları, evladını kaybetmiş dedelerin, ninelerin, ana ve bacıların onlarla birlikte acılarını yaşamıştır. Onun için, Allah böyle acı günleri bir daha göstermesin demek istemektedir. Hayatı vatan ve millet sevgisinin, bağımsızlık ve hürriyet aşkının, milleti için fedakârlığın örneği olan İstiklal Marşı şairimizi ölümünün 70'inci yılında rahmet ve minnetle anıyorum, Allah gani gani rahmet eylesin.

Onun gibi nice millet, memleket sevdalılarını, şehitleri ve gazileri de rahmetle ve minnetle anıyor, yüce heyeti saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Çağlayan.

Gündemdışı ikinci söz, Sarıkamış Harekâtı'yla ilgili olmak üzere, Kars Milletvekili Sayın Zeki Karabayır'a aittir.

Buyurun Sayın Karabayır. (AK Parti sıralarından alkışlar)

2.- Kars Milletvekili Zeki Karabayır'ın, Sarıkamış Harekâtı'nın 92'nci yıldönümü münasebetiyle gündem dışı konuşması

ZEKİ KARABAYIR (Kars) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün beş dakikalık kısa bir zaman dilimi içerisinde, tarihimizde çok önemli bir yere sahip olan, vuku bulduğu dönemlerin şartları altında gizlenmeye çalışılan, daha sonra yaşanan olağanüstü şartlarda gereği kadar kavranamayan ve halkımızın büyük bir çoğunluğu tarafından yeterince bilinmeyen Sarıkamış Harekâtı'nın 92'nci yıl dönümü münasebetiyle gündem dışı söz aldım. Yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, hepimizin bildiği gibi, 1877-78 tarihlerinde cereyan eden ve 93 Harbi olarak da bilinen Osmanlı-Rus Savaşı sonunda Kars, Ardahan ve Batum, Ayastafanos Antlaşması'yla ve Sarıkamış da Berlin Antlaşması'yla Ruslara verildi. Bu bölgeler kırk yıl boyunca Rusların hâkimiyeti altında kaldı. Yine, bilindiği gibi, Türkiye, Yavuz ve Midilli olayı neticesinde 1914 yılında bir anda kendisini Birinci Dünya Harbi içerisinde buldu. Bu safhadan sonra olaylar hızla gelişmeye başladı. Savaşın hemen başında, yani 1 Kasım 1914 tarihinden itibaren Rus Kafkas ordusunun Türk hududuna taarruza başlamasıyla 22 Kasıma kadar süren Köprüköy ve Azap Muharebeleri başladı. Artık, fiilen Birinci Dünya Harbi'ne girmiş olan Osmanlı İmparatorluğu kırk yıllık Rus esaretine son vermek, Türk topraklarından söküp atmak, Sarıkamış ve çevresini ana vatan topraklarına katmak üzere, 22 Aralık 1914 tarihinde Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa komutasında Üçüncü Orduyla Sarıkamış Harekâtı'na başladı. On yedi gün boyunca devam eden bu harekât, 5 Ocak 1915'te Sarıkamış önlerinde son buldu. 2.500-3.000 metre yüksekliğinde, her yer 1 metreyi aşan karla kaplı, engebeli, geçit vermeyen dağlık bir arazi; eksi 35-40 derecede soğuk ve dondurucu bir hava; sırtında yazlık elbise ve ayağında çarık; ulaşım, beslenme ve barınma imkânlarından mahrumiyet; buna, bir de yetersiz sağlık personeli ve hastane eklenince, harekâtın Türk ordusu açısından ne kadar zor şartlarda cereyan ettiği görülmektedir.

Değerli arkadaşlar, tüm bu olumsuz şartlara rağmen Köprüköy ve Azap Muharebeleriyle birlikte otuz beş gün boyunca Erzurum'dan Sarıkamış önlerine kadar devam eden bu harekâtta, Türk askeri, tarihinin her döneminde olduğu gibi, çok olumsuz şartlarda bile vatanı uğrunda canını feda etmekten bir saniye bile geri durmamıştır. Bir kısmı düşman kurşunuyla şehit olurken, bir kısmı da dondurucu soğuk ve salgın hastalıklar nedeniyle hayatlarını kaybettiler. Bu harekâtta -çeşitli kaynaklarda- Türk ordusunun 60 ila 90 bin vatan evladını kaybettiği belirtilmektedir.

İzninizle, yeri gelmişken, burada, bu konuda bazı çevrelerde yerleşik olan yanlış bir bilgiyi de düzeltmek istiyorum. O da şudur: Bu harekâtta, sanki, Türk ordusuna mensup askerlerimizin hepsi düşmana bir kurşun dahi sıkmadan donarak şehit olmuşlardır. Bu, doğru bir bilgi değildir.

Sözlerimin başında da ifade ettiğim gibi, Sarıkamış önlerindeki harekât 22 Aralıkta başlayıp 5 Ocakta sona ermiştir. Yani, çatışmalar tam on yedi gün sürmüştür. Nitekim, Rus Ordular Başkomu-